

Kaibetovo hišo. Lepo mi je bilo pri dedku in babici in skoraj sem pozabila na očeta.

Mama pa se je že obrnila k stari mami: "Tudi medve z Jejo greva na grad." Dedek me je potegnil k oknu. Na drugi strani Placa je bilo polno ljudi; nekateri so se vzpenjali po strmi poti proti Gradu.

Z mamó sva se pomešali med ljudi. Dvignili sva se mimo velikih zaprtih železnih durí. Zagledali sva veliko ljudi, večinoma kmečkih. Stali so na poti in gledali proti Gradu.

Tudi medve sva strmeli v mogočno poslopje.

Na ozkem železnem ganku sem zagledala moškega v vojaški obleki, ki je nepremično gledal množico pod gradom.

"Tonče!" sem zaslišala mamin glas.

Dvignila me je od tal.

Moški se je obrnil in nama pomahal.

Še isti dan, pozno popoldne, pa se je oče vrnil domov, h Kaibetu. V drugem štu-ku spredaj je bilo že vse pripravljeno za našo družino.

V bolnišnici v Enzenbachu so očeta šest mesecev zdravili za jetiko, nato pa so ga poslali domov z naročilom, naj se zdravi sam doma v kaki gorski vasi.

Pet mesecev smo ostali v Loki, doma pri Kaibetu.

Oče je od jutra do večera poležaval na ganku na lesenem "ligeštulu". S prijateljicami iz hiše, Stanko in Anico, smo se podile okrog njega in mu pripovedovale o svojih doživljajih na Placu. Oče pa nam je razkazoval med stebri na stropu ganka tri lastovičja gnezda in čisto majhne ptičke v njih. Na koncu ganka pa je velik zelen pajek napravil prekrasno srebrno mrežo.

Vsak dan so k očetu prihajali prijatelji: Dobravec, Primožič, Frenck s Fare in še drugi. Pa je Frenck, Franc Dolenc, lesni trgovec in starosta loškega Sokola, ponudil očetu bivanje v svoji hiši v Poljčah pri Lescah na Gorenjskem.

Z vlakom smo se vsi trije, oče, mama in jaz, odpeljali v Lesce in nato z vozom v Poljče.

Toplo se spominjam svetle hiše z velikim vr-
tom, pa Dolenčevih otrok, Danice, Slavice in
Franceljna. Dekleti sta me vzajemno vozili z ze-
lenim lesenim vozičkom z dolgim ročajem po vrtu
in po vasi; na izlete na Bled in v Radovljico pa
smo se vsi peljali v velikem lesenem vozu.

V Poljčah smo ostali do jeseni, potem pa smo
se spet vrnil v Loko.

Tokrat pa je za očeta in naju z mamó poskrbel
očetov trinajst let starejši polbrat Cene.

"V Javorje, k moji svakinji Marjanci vas bom
peljal!"

Pa se je res 22. novembra 1918 pred Kaibetovo
hišo ustavil stric Cene z velikim lesenim vozom.

*Družina trgovca Ceneta Jamarja
iz Poljan*

Stric je bil trgovec v Poljanah, kjer je živel z ženo Lucijo in dvema otrokoma mojih let.

Z jokom sem se poslovila od starih staršev in mama me je dvignila na voz. Vozili smo se po dolgi cesti ob Poljanski Sori. Ustavljali smo se ob kamnitih napajališčih za konje, pa tudi v gostilni ob poti.

V Poljanah so nas pred hišo v začetku vasi že pričakovali teta Lucija ter bratranca Vlado in Olga.

V hiši so imeli štacuno in v prvem nadstropju stanovanje.

Mama me je vlekla skozi velik, temačen prostor v prvi stuk, v stanovanje. Štacuna spodaj se mi je zdela čudovita. V njej so bila jabolka, krompir, lonci, škrniclji z moko in cukrom, pa kosi blaga in visoki bleščeči čevlji

“Pa imam tudi arcnije, pa papir, pa knjige - sploh vse.”

Teta Lucija je ponujala buhteljne in majhne kozarce s sladkim moštom, stric pa nas je priganjal, naj se odpravimo. Pred štacuno je pripeljal suhega rjavega konja.

“Tone, ti boš jahal, Katka in punca pa naj gresta ob konju peš. Zgrešiti ne morete, saj pelje v Javorje le ena pot.”

Pa smo šli spet skozi štacuno pred hišo. Poslovili smo se od tete, strica in bratrancev. Oče se je povzpel na konja, mama me je prijela za roko in že sva za konjem stopali v breg. Še se spominjam utrujajoče hoje skozi gozd.

Na vrhu hriba smo se znašli pred belo, svetlo cerkvico. Okrog nje pa so hodile punčke mojih let in nosile v naročju punčke iz cunj. Kako imenitne so se mi zdele in kako sem jim zavidala pisane punčke! Imela sem takrat veliko porcelanasto punčko Omamajejo, darilo stare mame, pa bi jo takoj zamenjala za pisano punčko iz blaga.

Pa smo že stopali ob potoku do visoke bele hiše, do gostilne Pri Marjanci. Vrata so se kar sama odprla. Zagledala sem nasmejeno gospo s svetlimi kodrastimi lasmi.

“Pa ste le prišli!”

Visoka črna ženska je že držala očetovega konja za komat in ga potiskala v hlev na vrtu.

Teta Marjanca pa je nas tri vodila skozi vrata v dolgo temačno izbo. Za mizo sta sedeli dve punči, starejši od mene, pri mizi pa stal fant mojih let.

Marjanca je hitela: “Moji otroci, Malka in Albinca, pa Francelj! Starejši dekleti, Pavla in Milka sta v šolah, v kloštru.”

V sobo je stopil visok, močan gospod. “Župnik Klopčič!” se je predstavil. Rokoval se je z mamo in očetom, mene pa je pobožal po glavi.

“Prav je, da ste prišli k naši Marjanci. Ostala je sama s petimi otroki, pa se je še kako znašla sređi vojske in težav.”

Jeja Jamar s punčko Omamajejo

Visoka, črna žena je stopila k mizi z ogromno belo skledo v rokah. Marjanca je že delila svetle žlice po mizi in jih polagala pred nas. Hitela je: "Močnik, pravi močnik, iz bele pšenične moke!" Vsi smo zajemali z žlicami iz velike sklede, tudi midva s Franceljnom sva stala na prstih in segala v skledo. Še nobena jed se mi ni zdela tako dobra in tako imenitna.

Po večerji naju je Marjanca z mamo peljala v prvi štuk. Stopile smo v cimer z dvema visokima posteljama in pisanimi odejami.

"Kar svoj cimer vam bom dala, jaz pa bom spala pri puncah pod streho."

Mama me je potegnila k sebi in Marjanco prijela za roko. "Tako dobri ste z nami, zdi se mi, da smo prišli domov."

Javorje so nas sprejele. Postali smo del Marjančine družine.

Ob večerih smo sedeli v manjši gostilniški sobi za veliko svetlo mizo. Marjanca, župnik Klopčič in moji starši so se igrali s pisanimi papirnatimi podobnicami.

Francelj mi je pojasnil: "Tarokirajo!"

S fantom sva se igrala v kotu sobe na tleh. Pripovedoval mi je o sosedovih otrocih. Najraje je imel velikega Necka, ki naju je neko popoldne vodil visoko na planino, kjer je pasel ovce.

Javorje (Foto: France Planina)

Aničina zlahta nas je pogostila s svežim črnim kruhom in krhlji. Podile smo se med sadnim drevjem in vse bolj smo bile zadovoljne, da smo se same podale na tako dolgo pot.

Nenadoma pa je stopil med nas gospod župnik Klopčič.

"Pa sem vas le našel! V Javorjah mislijo, da je nekaj zelo narobe, ker so vse punce kar izginile."

Že v mraku nas je pripeljal v Javorje.

Javorniški otroci so bili drugačni kot loški - navajeni so bili dela in utrjeni. Malo pred veliko nočjo je spet snežilo, otroci pa so kar boski skakali po snegu.

Sram me je bilo, ko mi je mama obula nogavice in nataknila visoke črne čevlje.

Kako smo se vsi veselili velike noči! Neck mi je obljubil butaro, pravo butaro, ki jo bom na cvetno nedeljo nesla v cerkev.

Tudi punce so me vzele medse. Z njimi sem hodila po javorških hišah, obiskovale smo sosede in povsod so nas gostili s krhlji in jabolki.

Nekega dne pa so se punce odločile, da gremo z Anico na Martinj vrh, k njeni teti. Deset otrok se nas je vleklo skozi gozdove v sosednjo vas. Mene je Anica držala za roko in me vlekla med grmovjem in čez skale.

Srečno smo prispele in

Podile smo se med sadnim drevjem in vse bolj smo bile zadovoljne, da smo se same podale na tako dolgo pot.

Nenadoma pa je stopil med nas gospod župnik Klopčič.

"Pa sem vas le našel! V Javorjah mislijo, da je nekaj zelo narobe, ker so vse punce kar izginile."

Že v mraku nas je pripeljal v Javorje.

Javorniški otroci so bili drugačni kot loški - navajeni so bili dela in utrjeni. Malo pred veliko nočjo je spet snežilo, otroci pa so kar boski skakali po snegu.

Sram me je bilo, ko mi je mama obula nogavice in nataknila visoke črne čevlje.

Kako smo se vsi veselili velike noči! Neck mi je obljubil butaro, pravo butaro, ki jo bom na cvetno nedeljo nesla v cerkev.

Prav k Marjanci v kuhinjo je prinesel ogromno butaro iz bršljana in zavpil: "Dva-krat višja je od tebe!"

V nedeljo pa sva z očetom le nesla butaro v javorniško cerkev. Albinca in Malka sta nanjo pripele rdeča jabolka, ki so kot plameni gledala iz bršljana. Na takratno cvetno nedeljo sem imela najlepšo in največjo butaro.

Dopoldneve, ko je mama v Marjančini kuhinji kuhala našo južino, sem preživljala z očetom. Tudi tu, v Javorjah, je oče večinoma poležaval na "ligeštulu".

Nekoč pa sva obiskala vrt pri župnišču. Gospod Klopčič naju je peljal k temni leseni hišici - čebelnjaku. Posamezne čebele so prilezle iz panjev, se vsedale gospodu župniku na roke in zdelo se mi je, da se veliki mož pogovarja z njimi.

Placarji na kopališču v Vincarjih

Francelj pa je najraje imel potoček, ki je tekel mimo njihove hiše v vas. S Franceljom sva imela kratki debeli palici in z njima sva brskala po grabnu. Izbežala sva čudovite stvari: rdeče kamenčke, umazane dilce in razbite kozarce.

Zdi se mi, da se nikoli več nisem srečala s tolikimi novostmi, s tako čudovito pokrajino in tako dobrimi ljudmi.

Po veliki noči leta 1919 smo se odpravili domov v Loko v Kaibetovo hišo.

Marjanca je zapregla dva rjava konja in nas sama peljala v Loko.

Kako ponosna sem bila, ko se je voz ustavil pred našo hišo na Placu. Po kamnitih štengah pa sta že prišla stara starša. Kako smo bili srečni, da smo spet doma!

Ostali smo v Loki skoraj celo leto (od 18. 6. 1918 do 18. 4. 1919).

Spet smo bili Kaibetovi, spet sem se igrala s prijateljicami Anico, Stanko, pa Zofkeževo Ivanko, spet sem obiskovala teto Emi, spet nas je otroke naša Micka vsako popoldne vodila na Faro, Zagrad, nekoč celo v Crngrob.

Bili smo srečni in mislila sem, da bo vedno tako.

Pa je nekega dne omama skuhalo posebno sladko češpljevo kašo in spekla jajeveze upognjence. Ko smo sedeli za dolgo, z belim prtom pogrnjeno mizo, je dedek dejal:

"Pogrešali vas bomo, pa vam vseeno želim v Ljubljani vse dobro. Pa nikoli ne pozabite na Loko!"

"Odšli bomo v Ljubljano, ker je tam moje delo. Smo pa Ločani, tu je naš dom, tu smo doma!" je pribil oče.